

I samme hav: Enrique Ramirez' *Sailors* plasker fire utlendinger bosatt i Stavanger rundt i Nordsjøen.

BEGGE FOTO: ODDBJØRN ERLAND AARSTAD

KUNST

Verden lag for lag

Små skjermer kan skape store bilder. Vennligst prøv dette hjemme.

Screen City Biennial
MIGRATING STORIES
Stavanger
12.-31. oktober 2017

En gang stiger kanskje havet så mye at Stavanger maritime museum blir et akvarium. Dette tenker jeg foran de store vinduene en høstnatt, mens vakre turkise og mørkeblå havbølger duver lydløst over glassflatene. Videoverket *Water Will Be Here* (2010), av Eric Corriel, er del av kunstfestivalen Screen City Biennial. Det kan oppleves både meditativt og beroligende, på tross av det truende budskapet.

Screen City-biennalen begynte beskjedent i 2013, men har al-

lerede nådd et anselig omfang og ambisjonsnivå. Den er likevel en intim festival, som primært finner sted rundt havnen i Stavanger sentrum – på konserthuset og det maritime museet, i containere langs kaia, samt på Norges største veteranskip, MS Sandnes, med sine staselige 1950-tallsinteriører. Dette handler om bevegelige bilder i offentlig rom, men også om erobring av virtuelle arenaer, der film, lyd og arkitektur møter digitale plattformer. Årets tema er migrasjon i vid forstand, med uttrykk som spenner fra det poetiske til det mer hardtslående.

Brød og kaker. Flere gode arbeider er uttalt politiske, som vide-

overket *Sailors* (2017) i det maritime museet. Enrique Ramirez har latt seg inspirere av Sylvi Listhaugs stunt fra 2016, da innvandringsministeren badet i Middelhavet for å «få en smak av» båtflyktningenes prøvelser. Tv-bildene gikk verden over, og nå har Ramirez lagd sin egen versjon, der fire utlendinger bosatt i Stavanger plasker rundt i Nordsjøen. De er iført oransje overlevelsedrakter, og holder hver sin vimpel laget av oppkuttete norske flagg.

Ramirez kryssklipper også til bilder av oljeplattformer, som for å understreke at den norske velstanden bygger på utbytting av naturen. Den ironiske vinkelen fremstiller Listhaug som en

slags naiv Marie Antoinette, hvis tankegang kunne være en nåtidsversjon av klisjeen «hvis de ikke har brød, kan de vel bare spise kake». Kanskje vil det være like historisk feilaktig som å tillegge Marie Antoinette denne uttalelsen, men hva om Listhaug virkelig lå der og tenkte: Ja, nå vet jeg omtrent hvordan flyktningene har det – vi flyter jo i samme hav. Riktignok har jeg på meg overlevelsedrakt, men det burde vel strengt tatt de også hatt. Hvis de ikke kan skaffe seg en skikkelig båt, hvorfor bruker de ikke bare overlevelsedrakt?

Trumps Berlinmur. Hvis Listhaug er en fransk dronning, kan Donald Trump være leder for et

tidligere østeuropeisk diktatur. John Craig Freeman vokste opp nær grensen mellom USA og Mexico, og ble provosert av presidentens uttalelser om at meksikanerne «ikke sender sine beste folk» til USA, men voldtektsmenn og narkotikaforbrytere. Muren Trump vil bygge, finnes allerede flere steder, og Freeman har filmet en bit av den. Gjennom en app blir den flyttet til Stavanger, som deles midt på Vågen – med USA i øst og Mexico i vest.

Teknologien bak *Virtual U.S./Mexico Border* (2017) kalles *augmented reality* (utvidet virkelighet), og er en mindre klaustrofobisk variant av *virtual reality*. Her stenges ikke omgivelsene

KUNST

Teori om det eneste

Raus og tankevekkende utforskning av kunnskapens grenseområder.

Laila Kongevold
SYNCHRONICITY
 Fredrikstad kunstforening
 14.-29. oktober

Det virkelig øyeåpnende ved å lese Morten A. Strøksnes' *Havboka* lå i de overraskende parallellene mellom tidligere tiders fantasier om havets gåtefulle skapninger og den aller nyeste vitenskapens funn på de dypeste dyp. Den svenske renessanse-kartografen Olaus Magnus var liksom ikke så langt ute å kjøre med sitt *Carta marina* (1539) likevel: Ved hjelp av de seneste årenes nyvinninger har vi funnet monstre fullt på høyde med dem han tegnet inn i Nordsjøen.

På Laila Kongevolds nye installasjonsutstilling i Fredrikstad kunstforening, som låner tittelen *Synchronicity* fra Carl Gustav Jungs begrep om meningsbærende tilfeldigheter, rammer en beslektet forundring betrakteren. Gjennom tre rom – og former som papir, lysstoffrør, bøker, en videoprojisering, morsesignaler fra skapelsesberetningen, jesumalerier, reagensrør, metallkuler, tre, glass og keramikk – utforsker hun kunnskapens omskiftelighet og hva den gjør med vår selvforståelse som mennesker.

menneskekroppens begrensninger – har til felles med de religiøse.

Installasjonens siste kapittel er et rom hvor bøker, lys, lyd og objekter kaster om seg med forestillinger om kunnskapens grenseområder. Her finnes oppdageres kart, Marco Polos reiseberetning og stortenkere Yuval Hararis bok *Homo Deus*, som også har gitt kapittelet dets tittel. Kongevold setter forne tiders famlende forsøk på å sette verden på begrep, side om side med vårt tiårs svimlende vitenskapelige gjennombrudd.

Skjønnhet. At installasjonens deler tar ideer som singulariteten og transhumanismen helt inn i titlene, og at bøkene kunstneren antagelig har lest og brukt faktisk ligger fremme som del av verket, kan umiddelbart slå oss som overtydelig. Kongevold er ikke en kunstner som stiller verkens intellektuelle overbygning under en skjepp.

Men mest av alt finner jeg en raushet i dette. Formene hun byr oss, er tidvis komplekse, og ofte søkende etter en materialets skjønnhet. At hun derfor så å si sparer betrakteren for jobben med å gjette «hva dette handler om», og i stedet lar oss

Konkret: John Craig Freeman viser hvordan Trumps grensemur ville sett ut midt i Stavanger.

ute, men blandes med et filter av nye elementer. Ved å studere verden gjennom mobiltelefonen kan vi se et ruvende vaktårn, militære med skytevåpen, og splittede familier som samtaler gjennom et gitter. Kunstneren minner meg på hvordan Berlinmuren så ut, med en grå mur i øst og en vegg av fargeglad graffiti i vest – «den frie verden». Hvordan tror jeg det ser ut ved grensen til Mexico i dag? «Graffiti er ikke på den amerikanske siden, for å si det sånn,» fastslår Freeman.

Onlineutstilling. Biennalens største styrke er variasjonen i visningsformer, som gjør at mange av verkene kan oppleves uten å reise til Stavanger. Mye er knyttet til fysiske steder, som filmvisningene på MS Sandnes og Mexico-muren i havnebasenget, men rundt en tredjedel av video-programmet er faktisk tilgjengelig online.

Blant høydepunktene på nett er dokumentarfilmen *Past Present Tense* (2014–15), der Christa Joo Hyun D'Angelo tar for seg migranter i det gamle Øst-Tyskland. Gjestarbeiderne i DDR kom fra sosialistiske land som Vietnam og Angola, og mange bosatte seg i det gjenforente Tyskland etter murens fall. Vi hører barna deres fortelle slikt som ligner på norske forhold, om aldri å bli betraktet som helt tysk, selv om man er født og oppvokst i landet. Samtidig tilfører det en ekstra dimensjon å høre fra det

gamle Øst-Europa, der fremmedfrykten skal ha eksplodert da regimene falt. I dag vil majoriteten slett ikke ta imot flyktninger, selv om flukterfaring burde være velkjent nettopp her.

Kunstvandring. Festivalens to kunstvandring er også tilgjengelige online, gjennom hver sin gratis app – som kan lastes ned i vanlige app-butikker. Begge er utviklet for Stavangers geografi, men fungerer godt også andre steder. John Cleaters *Consequences* (2017) tilfører spøkelsesaktige vær fenomener, skapt for å varsle om en truende natur. Med ildkuler og en livaktig tornado kan hver kystvandring bli til en spennende reise.

Med ildkuler og en livaktig tornado kan hver kystvandring bli til en spennende reise.

Duncan Speakmans lydvandring *It Must Have Been Dark By Then* (2017) omfatter egentlig også en bok, men det litterære lydsporet er lytteverdig i seg selv. Instruksjonene tilpasser seg smidig hver byaktig landskap, og får deg til å skritte opp en egen rute, geolokalisert gjennom blinkende punkter på smarttelefonens skjerm. Det underliggende temaet er mentale og fysiske kart, og hvorvidt de kan forenes.

Migrasjon. Tross mange originale arbeider har festivalen svakheter, som et ujevnt og lite engasjerende videokunstprogram på SF Kino. Også nye formater skuffer iblant, som når Yucef Merhi lar oss vekke ulike minnebilder ved å stå i ulik avstand til lerretet, men byr på så få og grumsete filmklipp at vi knapt kan se noe som helst. Olivia McGilchrists tilskuerbokser gjør det nærmest umulig å dreie på hodet, noe som er vesentlig for *virtual reality*-opplevelsen – men når alle kanter fylles av ensformig karnevaldans, er det kanskje ikke så farlig.

Biennalens grunnlegger Daniela Arriado har i år fått med seg den danske medieforskeren Tanya Toft Ag som medkurator, noe som har ført til et sterkt seminarprogram og en samling teoretiske tekster. Dessverre har lokalbefolkningen ikke oppdaget festivalen – i hvert fall var de knapt å se på arrangementene i åpningshelgen. Dette er synd med tanke på hvor mye arbeid som er lagt ned og hvor nikt opplegget er i norsk sammenheng.

Temaet migrasjon er høyaktuelt, og mange arbeider bæres av sterke historier. På sitt beste får kunstnerne frem at å forflytte seg er en generell menneskelig erfaring, ikke bare et politisk problem – eller en forbrytelse, slik vi kan få inntrykk av i dagens debattklima.

Oda Bhar

La oss tenke sammen: Kunstneren stiller ikke verkens intellektuelle overbygning under en skjepp. Her er *Kapittel 6. Compass terror*.

FOTO: LAILA KONGEVOLD

Vitenskapelig eskatologi. Innerst i det midterste av rommene står en skinnende blank metallkule. Verkløsten avslører at den er del av avdelingen, eller «kapittelet», som bærer tittelen «Singularity 2045», en åpenbar henvisning til teknologiprofeten Ray Kurzweils idé om at vi innen det året vil være i stand til å laste bevissthetene våre opp til datamaskiner og leve evig i en immateriell tilstand. De religiøse symbolene som omgir singularitets-kulen, peker i retning av endetids-tenkningen som transhumanister – altså dem som tror på teknologiske overskridelser av

bruke de kognitive musklene på å tenke gjennom problemene sammen med henne, taler i hvert fall til meg.

Samtidig blir hennes ellers så sjangertypiske interesse for materialitet langt mer tilgjengelig. Her finner vi altså papirstimler, organiske former i keramikk og pust fanget på et reagensrør. Denne *materialismen* snakker godt med installasjonens nysgjerrighet på et nytt vitenskapelig paradigme som har vist at verden er langt mindre overskuelig – og mer mirakuløs – enn vi tidligere har trodd.

Bernhard Ellefsen